

Sarikamış Harekâtının 109 yılında tüm şehitlerimizi rahmet ve minnetle anıyoruz. Mekânları Cennet olsun.

Sarikamış Harekâtı hem vatan topraklarını düşman işgalinden kurtarmayı hem de Rusların sıcak denizlere inmesini engellemeyi hedeflemekteydi, Harekâtın bir diğer hedefi ise Anadolu Türkleriyle Türkistan'ı birleştirmek ve Türkistan Birliğini kurmaktır. Sarikamış'ta şehit olan ecdadımız aynı zamanda Kafkasya ve Orta Asya'daki soydaşlarımızı esaretten kurtarmayı amaçlıyordu. "Sarikamış Harekâtı, Rusların Akdeniz'e inme planlarını durdurmuştur!"

Rusların, sıcak denizlere inme hayali sadece Kars bölgesinde kalmayarak, diğer bölgelere de inme düşüncesi oluşmuştur. Bu hattı koruma ve Rusları durdurmak için Kafkas Cephesi'nin açıldığını söyleyebiliriz. 1. Dünya Savaşı başladığında, Osmanlı Devleti tam 7 cephede savaşmak durumunda kalmıştır. Bu kadar geniş bir coğrafyada savaşırken, elbette yetersizliklerin, eksikliklerin olması söz konusudur. Sarikamış'ta da bu eksiklikleri görmemiz mümkün. O topraklarda donarak veya vurularak şehit olmuş askerlerimizin aslında neler çektiğini bilmek gerekir.

Askerlerimizin Sarikamış'ta tek kurşun atmadan donarak olduğu iddialarının gerçeği yansıtmamaktadır, "Askerlerimiz Sarikamış'a çarpışarak gitmiştir. Nitekim 30 bin Rus askeri de savaşta ölmüştür. Askerlerimizin bir kısmı da maalesef esir alınmış ve Hazar Denizi'ndeki Nardin Adası'nda ölüme terk edilmişlerdir.

ÜİKÜTEK olarak Enver Paşa ve tüm şehitlerimizi rahmet minnet ve şükranla anıyoruz.

Sarikamış muharebeleriyle ilgili ciddî kaynakları okuyup incelediğimizde anlıyoruz ki, "90 bin Mehmetçik savaşmadan dondu!" efsanesi hem yanlış hem de Mehmetçiğe karşı bir saygısızlıktır. Harp Tarihi Encümeni, "Türkler üç kolordu ile 70,000 nefer kuvvetinde olarak taarruza geçtiler." demektedir. Mareşal Fevzi Çakmak kayıplar konusunda şunları kaydetmektedir: "Ruslar, yaralı ve hastalardan ibaret 7,000 esir almışlar, 23,000 şehidimizi gömmüşlerdir. Bizim tarafta kalan şehit ve donmuşları da ilâve edersek toplam kaybımızın 40,000 olduğunu söyleyebiliriz. Rusların da 32,000 kaybı olduğu anlaşılmaktadır." Liman von Sanders, o zamanlar tifüs felâketinden bahisle stahanelerde günde bin kişinin öldüğünü kaydediyor. Cepheye yürüyüş sırasında kaçanlar da var. Bu hususları göz ardı etmemeliyiz. Konuyla ilgili ciddî kitaplar çıktıkça "tek kurşun atmadan 90 bin şehit" palavrası, eski etkisini kaybetmektedir. Ama şu tespiti yapmalıyız: Balkan Savaşlarında kaçan bir ordu, Büyük Harp'te parasız, trensiz, fabrikasız ve yolsuz olmasına rağmen dört yıl birçok cephede savaşmış hatta bundan sonra bir de İstiklâl Savaşı vermiştir...

Askerimiz savaşarak Sarikamış'a girmiş, kasaba birkaç defa el değiştirmiştir. Fakat komutanların çoğu askerlik ahlâkını ve Türk milletinin şanlı tarihini lekelemişler, birçok Mehmetciğin donarak ölmesine sebep olmuşlar ve sonunda da bir kolordu karargâhıyla birlikte esir düşme zilletini yaşamışlardır. Bunlar, esaretten kurtulduktan sonra devrin siyasîlerine yaranmak için Hafız Hakkı Paşa geçmişe sövmüş, bütün kusurları Başkumandan Enver Paşa'ya yıkmışlardır. Kolordu Kumandanı İhsan, Yarbay Şerif ve Miralay Arif'in kitaplarını okuyunca başka söylenecek söz bulamıyoruz.

Miralay Arif, "Enver Paşa, tehevvrle idam edilmemi emretti fakat Kolordu Komutanı tarafından yapılan müdafaa üzerine bu emir geri alındı." demektedir. Bu yaşananlar karşısında yalnız Arif değil Kolordu Komutanı İhsan Paşa ile onun Kurmay Başkanı Şerif'in de idamlık olduğu anlaşılmaktadır. Merhum tarihçi Ziya Nur Aksun, Mareşal Fevzi Çakmak, Miralay Bâki (Vandemir) ve General Fahri Belen, bu şahıslarla ilgili isabetli değerlendirmeler yapmışlar ve onların ağır kusurlu olduklarını ifade etmişlerdir.

Bir hususa daha işaret etmek isteriz: Bizim nesil, vaktiyle yakın tarihin hadiselerine Necip Fazıl ve Mustafa Müftüoğlu penceresinden bakmış, zamanla daha ciddî eserleri gördükçe bu bakışın yanlış olduğunu anlamıştır. Necip Fazıl, bir Alman subayının sözünü tasdik ederek naklediyor: "Büyük Moltke, bir kumandan harpte karar

vermemek vaziyetine geçerse, kendisini intihar etmiş bilsin! Onun için karar vermemektense yanlış karar vermek ve yapmak tercihe şayandır, demiştir.”

Müftüoğlu'nun “Sergerde, serseri” diyerek hakaret ettiği Enver Paşa'ya Necip Fazıl “Mecnun” emekte ve şunları ilâve etmektedir: “Allahuekber Dağı'nın bir eteğinden yokuşa sürülen yüz bin kişilik ordu, öbür eteğinden bir manga olarak inmiştir.”

Bu ifadedeki sayı da yanlıştır fail de... Orduyu dağa Hafız Hakkı Bey vurmuştur! Üstat, Dersim konusundaki kulaktan dolma rivayetlerle nesilleri yanlış fikirlere sevk ettiği gibi burada da şâirane ifadelerle aynı yanlış yapmaktadır.

Alparslan'ı tasvir ederken, “Müslüman Türk'e Anadolu yolunu açan insan. Kars Kalesi'nin üstünden batıya doğru bir bakışı var. Otuz yaşında, ruhta ve maddede muhteşem genç...” diye tebci ediyor. Sultan Fatih de fetihde 21 yaşındaydı! Nedense Enver Paşa'nın 35 yaşında Başkumandan olması normal görülmüyor! İnsanın aklına şöyle muzip bir soru geliyor: Yaşını başını almış komutanlar cepheden kaçıyor ve vatan göz göre göre paylaşıyorsa, bir kurmay subay, oturup biraz daha yaşlanmayı mı beklemeliydi?

Balkan bozgununu yaşamış olan ordunun muhakkak surette ıslâhı gerekiyordu. Genç Harbiye Nazırı Enver Paşa, ilk iş olarak bunu yaptı. Kendi kusurlarını örtmek ve şahsî ikbali için zamanın iktidarına yaranarak Başkumandanı Enver Paşa'yı hakaretlerle suçlayan Yarbay Şerif, hiç olmazsa bu hususta dürüst davranmıştır. Zira o diyor ki: “Ordu, Enver Paşa ile ordu hâline geldi. Herkese bir çeviklik, bir sür'at, bir askerlik geldi. Ordu, yeni bir dünyaya doğdu. Ordumuz orduya, subayımız subaya benzedi. Enver, Alman Islâh Hey'eti'nin taşkınlıklarını önler ve itirazlarına rağmen bildiği yola giderdi. Osmanlı tarihinin ilk defa gördüğü, yenileştirici, çalışkan, kati ve azimkâr bir Harbiye Nazırı'ydı.

İsmet İnönü, Enver Paşa hakkında şunları söylemiştir: “Şahsî meziyetleriyle iyi bir asker, iyi bir subay, iyi bir insan olarak toplumun kusur olarak bildiği unsurlardan, insanın tasavvur edemeyeceği kadar nasibi olmayan bir tiptir. Asker vasıfları bakımından vazife sever, çalışkan ve korku nedir bilmez müstesna kahraman olarak, askerliğin aradığı ölçülerin en yukarı seviyesinde yer almıştır.

Türk tarihinin yetiştirdiği en büyük vatanseverlerden birisi Enver Paşadır. Osmanlının çöküşünü İttihat Terakki Cemiyetine mal etmek tarihi açıdan çok büyük yanlıştır. Kaldı ki Kurtuluş savaşını veren kadronun neredeyse tamamı bu cemiyette yer almış insanlardır.

Geçmişte olduğu gibi bugünler de de Özellikle Sarıkamışın anılması gündemiyle televizyon ekranlarına çıkan sözde aydın, bilgisiz ya da hain kişiler tek kurşun atılmadan bu insanlar öldü boşu boşuna bu kadar insan hayalperest birisi tarafından cephede donduruldu gibi ipe sapa gelmez ifadeleri ağızlarına sakız yaparak söyleyebiliyorlar.

” Tarihçi Ziya Nur Bey'in tespitleriyle artık meydandadır: Enver Paşa mecnun değil, vasıflı bir siyasî ve asker'dir. Balkan Harbi'ni çok önceden görmüş ve Çanakkale'de, İngiliz donanmasının yenilebileceğini ispat etmiş bir kişi olarak tarihe geçmiştir. Böylece İngiltere'nin itibarını sıfıra indirmiş ve sömürgeciliğine darbe vurmuştur. Bizce onun asıl suçunu ve günahını (!) burada aramalıdır... Şu husus da çok önemli: Sarıkamış'tan hemen sonra başlayan Çanakkale savunması, başta İstanbul ve Boğazlar olmak üzere Doğu Anadolu ve buradan İskenderun'a kadar olan bölgeleri yutmak isteyen kanlı bir Çar'ın da sonunu getirmiştir. 1917'de Rusya'da patlayan Bolşevik İhtilâli, Çarlığı yıkmış; Türkiye bu azgın devden kurtulmuş ve 1918'de Kars, Ardahan ve Batum'u almıştır.

Müttefikimiz olan Almanya bu savaştan zaferle çıksaydı Türkiye'nin konumu ne olurdu? Bu da bir başka bahistir... Zira bu müttefik de bizim için gerçek bir dost değildi. Alman dostluğunun derecesi, 1918'de ordumuz Bakü'nün imdadına giderken Tiflis demiryolunda önümüzü kesmesiyle açıkça anlaşılmıştır.

Mehmetçik, Sarıkamış'ta bir destan yazmıştır. Biz bunu biraz geç anlamış olsak da savaştığımız taraf yani Ruslar, “Telefonları donduran ve Rus harekâtını durduran soğuk, Türk hücumlarını durduramıyordu.” demişlerdir.

Sarıkamış'ta karlar üzerinde yazılan destan kısa bir süre sonra Çanakkale'de sular üzerinde yazılacaktır. Ayağa kalkan bu millî uyanış, İstiklâl Harbi'nden zaferle çıkmış ve bugünkü yurdumuzu bize bağışlamıştır.

Bütün şehit ve gazilerimizi rahmet, minnet ve şükranla anıyoruz mekanları Cennet olsun. ÜLKÜTEK

KAYNAKLAR

1. Akdes Nimet Kurat, Türkiye ve Rusya, Ankara, 1990.
2. Altay Cengizer, Adil Hafızanın Işığında, İstanbul, 2014.
3. Ârif Baytın, İlk Dünya Harbinde Kafkas Cephesi, İstanbul, 1946.
4. Bâki (Vandemir), Büyükharpte Kafkas Cephesi, 1. Cilt, İstanbul, 1933.
5. Balkan ve Türkiye'de Büyük Harp, 95 Sayılı Askerî Mecmuanın Tarih Kısmı, İstanbul, 1934.
6. Erol Ulubelen, İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye, İstanbul, 1982.
7. Fahri Belen, Birinci Cihan Harbi'nde Türk Harbi, Ankara, 1964.
8. Fevzi Çakmak, Birinci Dünya Savaşında Doğu Cephesi, Ankara, 2005.
9. Galip Kemalî Söylemezoğlu, Başımıza Gelenler, İstanbul, 1939.
10. Köprülülü Şerif (İlden), Sarıkamış, Haz. S. Önal, İstanbul, 2011.
11. Liman von Sanders, Türkiye'de Beş Yıl, İstanbul, 2011.
12. Mehmed Arif, Başımıza Gelenler, Haz. E. Düzdağ, İstanbul, 2006.
13. Necip Fazıl, Sahte Kahramanlar, İstanbul,
14. Şevket Süreyya Aydemir, Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa, c. III, İstanbul, 1972.
15. W. E. D. Allen, 1828-1921 Türk-Kafkas Sınırındaki Harplerin Tarihi, Ankara, 1966.
16. Ziya Nur Aksun, Enver Paşa ve Sarıkamış Harekâtı, İstanbul, 2005.
17. Ziya Yergök, Sarıkamış'tan Esarete, Haz. Sami Önal, İstanbul, 2005
18. Yunus Zeyrek ,100. Yıldönümü Münasebetiyle Sarıkamış Harbi'yle İlgili Gerçekler